

Bu proje Avrupa Birliği ve
Avrupa Konseyi tarafından
finanse edilmektedir

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Bu proje Avrupa Konseyi
tarafından yürütölmektedir

KADINLARIN
ADALETE ERİŞİMİNE DESTEK İÇİN

AVUKATLARI GÜÇLENDİRME ATÖLYESİ RAPORU

YAZAR:

GÜNÇE ÇETİN

KATKI SUNANLAR:

İLGİ KAHRAMAN, NİHAN DAMARLI, SİBEL GÜNEŞ

15 EKİM 2022 - ANKARA

Bu toplantı raporu Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi'nin mali desteği ile Kadın Dayanışma Vakfı'na verilen hibe kapsamında üretilmiştir. Burada ifade edilen görüşler hiçbir şekilde taraflardan birinin resmi görüşünü yansıtmamaktadır.

KADINLARIN ADALETE ERİŞİMİNE DESTEK İÇİN AVUKATLARI GÜÇLENDİRME ATÖLYESİ RAPORU

Yazar

Günçe Çetin

Katkı Sunanlar

İlgi Kahraman, Nihan Damarlı, Sibel Güneş

Bu rapor, Kadın Dayanışma Vakfı'nın izni olmadan, kısmen de olsa, fotokopi vb. elektronik ve mekanik yöntemlerle çoğaltılamaz.

Ankara, 2022

Tasarım: Ceket Medya

Baskı: Şen Matbaa

Özveren Sok. 25/B Demirtepe/ANKARA 0312 229 64 54

"Bu yayın Avrupa Birliđinin finansal desteği ile üretilmiştir. Yayının içeriğinden sadece Kadın Dayanışma Vakfı sorumlu olup bu içerik herhangi bir biçimde Avrupa Birliđinin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir. Bu yayının içeriği BM Kadın Biriminin ve Yönetim Kurulunun ya da BM Üye Devletlerinin görüşlerini yansıtmamaktadır. Bu yayındaki tespitler bir ülkenin ya da toprağın, o topraktaki otoritelerin ya da sınırların yasal statüsü hakkında herhangi bir görüş ifade etmez. Metin resmi yayım standartları uyarınca gözden geçirilmemiştir ve BM Kadın Birimi birimi hatalardan sorumlu değildir."

İÇİNDEKİLER

ADALETE ERİŞİMDE İDARI MEKANİZMALARIN ETKİSİ	7
1. Kadın Danışma Merkezleri	7
2. Şiddet İzleme ve Önleme Merkezleri.....	7
3. Karakollar ve Aile İçi Şiddet Büroları.....	8
• İdari Mekanizmalarda Yanlış/Eksik Bilgi Paylaşımı.....	9
• Kolluk Birimlerinin Tutumları	11
4. Savcılık Büroları	13
5. Göç İdaresi İl Müdürlükleri	13
ADALETE ERİŞİMDE ADLİ MEKANİZMALARIN ETKİSİ.....	15
1. Yargı Pratikleri Cinsiyetçi Tutumlar.....	15
2. Baroların Kadına Yönelik Şiddetle Mücadeleye Yaklaşımları.....	17
• Barolarda Savunuculuk Faaliyetleri / Veri Toplama / İzleme.....	18
• Barolarda Toplumsal Cinsiyet Eğitimi.....	19
3. Adli Yardım Mekanizması	20
• Adli Yardım Hizmetlerinde Standardın Olmayışı.....	21
• Adli Yardım Başvuru Belgeleri.....	21
• Adli Yardım İçin Ayrılan Bütçe.....	22
• Anlaşmalı Boşanma Adli Yardım Kapsamı Dışında	23
ANADİLDE ADALETE ERİŞİM.....	24
ÇÖZÜM ÖNERİLERİ:	25

Kadın Dayanışma Vakfı olarak, Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi ortak programı tarafından verilmiş olan hibe desteđi¹ ile yürüttüğümüz *Kadınların Adalete Erişimine Destek İçin Avukatları Güçlendirme Projesi* kapsamında ilki 26 Temmuz 2022, ikincisi 2 Ağustos 2022 tarihinde *Kadınların Adalete Erişimine Destek İçin Avukatları Güçlendirme Atölyesi* düzenledik. Atölyelerde; İzmir, İstanbul, Ankara, Mersin, Van, Gaziantep, Diyarbakır, Muğla, Samsun illerinden kadın avukatlar yer aldı.

- Atölyelerde 4 başlık üzerine odaklandık:
- Şiddete Maruz Bırakılan Kadınların Adalete Erişim Deneyimleri ve Sorunlar
- Baroların Kadına Yönelik Şiddetle Mücadeleye Yaklaşımlarından Kaynaklı Sorunlar
- Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Adli Yardım Mekanizması Kaynaklı Sorunlar
- Çözüm Önerileri

Bu atölyeleri düzenlemekteki amacımız, kadınların hak arayışlarında, adalet mekanizmalarına ulaşmada yaşadıkları engelleri tespit etmek, bu engellerin kaynağını bulmak ve kaldırılması için ihtiyaç analizi yapmak, ülke genelindeki adli yardım uygulamalarını incelemek ve uygulama farklılıklarını belirlemektir. Bu sayede kadınların adalete kolay, hızlı ve güvenilir bir şekilde erişmelerine destek olmayı hedefledik. Bu raporla atölye katılımcısı kadın avukatların pratikte yaşadıkları örnekler ve alandan deneyimlerini sizlerle paylaşarak farklı illerdeki mevcut durumu aktarmak istedik.

---

1 Bu hibe programı, Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi ortak programı "Batı Balkanlar ve Türkiye'ye Yönelik Yatay Destek 2019-2022" tarafından gerçekleştirilen "Türkiye'de Kadınların Adalete Erişiminin Desteklenmesi" projesi kapsamında uygulanmaktadır.

ADALETE ERİŞİMDE İDARİ MEKANİZMALARIN ETKİSİ

1. Kadın Danışma Merkezleri

Kadın danışma merkezleri, kadınların, şiddet hakkında farkındalık geliştirebilmelerini, şiddet karşısında haklarını öğrenmelerini ve talep etmelerini sağlayan mekanizmalar olmasına rağmen kadın danışma merkezinin olmadığı çok sayıda il bulunuyor. Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM) maruz bırakıldıkları şiddet nedeniyle destek talep eden kadınlar için bir başvuru merkezi işlevi görse de kadınların yeteri kadar bilgi ve danışmanlık alabildikleri yerler değil. Birçok şehirde, kadınların başvurabilecekleri, ŞÖNİM'den başka bir mekanizma bulunmuyor. Buralarda, ne belediyelerin kadın danışma merkezi var ne de baroların kadın hakları merkezi/komisyonu. Bu eksikliğin, kadınlar tarafından gönüllü çalışmalar üzerinden giderilmeye çalışıldığını görüyoruz.

Örneğin Samsun'da kadın avukatlar tarafından, baro bünyesinde bir şiddet önleme merkezinin oluşturulmasına yönelik çalışmalar yapılıyor, Kadın Dayanışma Vakfı olarak, biz de bu sürece kadın danışma merkezi işleyişine dair deneyim paylaşımı toplantıları ile katkı sunmaya çalışıyoruz.

2. Şiddet İzleme ve Önleme Merkezleri

ŞÖNİM'ler, kadınların maruz kaldıkları şiddet karşısında her konuda destek alabilecekleri "tek kapı" prensibi ile hayata geçirilmiş olsa da uygulamanın bu prensibe yaklaşmadığını görüyoruz. Atölyemize Urfa'dan gelen katılımcı ŞÖNİM'de dini içerikli eğitimler gerçekleştirildiğini, bu eğitimlerde ailenin öneminin anlatıldığını ve kadınlara "eve dön" çağrılarının yapıldığını aktardı. Atölyede; bazı merkezlerde ise 7/24 ulaşılabilirlik ilkesinin uygulanmadığını gördük, yalnızca mesai saatleri

içerisinde başvuru alındığını, mesai saatleri dışında yapılan başvurularda *bizim yapabileceğimiz bir şey yok, karakolla çözmeye çalışın* dendiğini öğrendik.

İstanbul'da cinsel şiddet nedeniyle cezaevinde olan hükümlünün infaz yasasıyla cezaevinden ayrıldığı, bu durumun şiddet uyguladığı kadına, yükümlülüğü olduğu halde ŞÖNİM tarafından haber verilmediği aktarıldı. Bir başka örnekte şiddete uğrayan kadının gizlilik kararı sebebiyle adresinin ŞÖNİM olduğu, adına gelen tebligatların, ŞÖNİM tarafından kadına iletilmediğini öğrendik. Konu ile ilgili ŞÖNİM yetkilileriyle görüşen avukata ise *siz takip edin* yanıtı verilmiş.

3. Karakollar ve Aile İçi Şiddet Büroları

Maruz bırakıldıkları şiddet nedeniyle kolluk birimlerine başvuruda bulunan kadınlar, İçişleri Bakanlığı tarafından kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında, tüm illerde her ilçede tek bir karakol içerisinde kurulan aile içi şiddet büro amirliklerine yönlendiriliyorlar. Bu durum, kadınların şiddetle mücadele mekanizmalarına erişimini zorlaştırıyor çünkü her karakolda aile içi şiddet bürosu bulunmuyor, 6284 sayılı Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna (6284 sayılı Kanun) göre, tedbir kararları *en çabuk ve en kolay ulaşılabilecek yer hâkiminden, mülki amirden ya da kolluk biriminden talep edilebilir (Madde 8)*. Bu ifadeye göre, şiddet gören ya da görme tehdidi altında olan her kadının, kendisine en yakın karakola 6284 sayılı Kanun kapsamında tedbir kararı edinebilmek için başvurabilmesi gerekir.

Ancak uygulamada, kadınlar kendilerine en yakın karakola gittiklerinde, eğer başvurdukları karakol içerisinde aile içi şiddet bürosu yoksa, aile içi şiddet bürosu olan karakola yönlendiriliyorlar. Yönlendirme sırasında kadınların başvurularının hiç alınmadığı durumlarla karşılaşyoruz. *Gidin o karakola başvurun* denilerek kadınların talepleri dinlenmeden yönlendirme yapılıyor. Bazı durumlarda ise kadınlar başvurdukları karakollarda saatlerce bekletildikten sonra, görevli polis memuru eşliğinde aile içi şiddet bürosuna götürülüyor. Başvurusu aile içi şiddet bürosunda alınan kadınların başvurunun ardından geldikleri yere nasıl döndükleri ise belirsiz. Aktarılan deneyimlerde polis memurları; *biz istediği yere bırakıyoruz* şeklinde bilgi vermelerine rağmen sahadaki uygulamanın çok farklı olduğunu görüyoruz. Kadınların; başvurularının ardından kendi imkanlarıyla, ceplerinde

ulaşım için yeterli para olup olmadığı gözetilmeden, hiçbir risk değerlendirmesi yapılmadan, güvenlikleri sağlanmadan ve dolayısıyla yeniden şiddet görmeye açık bir halde tek başlarına bırakıldığını öğrendik.

Örneğin, Van'da sadece 3 tane aile içi şiddet büro Amirliği (İpekyolu, Edremit, Tuşpa) bulunuyor. Atölyede İpekyolu İlçe sınırları içerisinde şiddete uğrayan bir kadının, Edremit İlçe sınırları içerisinde oturduğundan Edremit'e yönlendirildiği, İlçe sınırlarının çok geniş olduğu Van'da bu yönlendirmelerin kadınların erişimi açısından oldukça zorlayıcı olduğu belirtildi.

İstanbul'da da benzer bir durum söz konusu. Aile içi şiddet bürolarının her karakolda olmamasının, kadınların şiddete uğradıklarında buldukları yere en yakın karakola başvuramamasına yol açtığı aktarıldı. Örneğin İstanbul'da Kadıköy ilçesinde şiddete uğrayan bir kadının, Kadıköy'ün bağlı olduğu Ataşehir ilçesindeki şiddet büro Amirliğine gitmesi gerektiği, bu süreçte polis memurlarının kadınlara refakat de etmediği aktarıldı.

Ankara'da ise, şiddet başvurularında karakolların şiddet uygulayan kişiye göre ayırım yaparak başvuru aldıkları kadın; aile bireyleri tarafından şiddete maruz bırakıldıysa başvuruların aile içi şiddet bürolarından alındığını, aile dışındaki birinin şiddetine maruz bırakıldıysa her karakola başvuru yapabildiği anlatıldı.

Oysa, 6284 sayılı Kanunda başvuru yerleri açısından böylesi şekli bir ayırım bulunmuyor. Kanuna aykırı bu ayırımın yanı sıra kadınların başvuru bürolarına gidip geri dönmesinin kadınlar yönünden oldukça maliyetli olduğu görülüyor.

Mersin'de de durumun diğer illerden farklı olmadığını öğrendik. Kadınların yaşadıkları zorlukları atölye katılımcısı *bir kadın derdini anlatmak ve doğru karakolu bulmak için üç ayrı karakol gezdi gece 1:30'a kadar* diyerek örneklendirdi. Gecenin devamında ise kadının karakolu bulsa da sorunun bitmediğini, tutanak tutulurken sorun yaşadığını, kadının şiddet etkisiyle kendisini zor ifade ettiğini, polis in ise maddi vakayı anlamak ve çözmek yerine, tutanağı keyfi bir şekilde kaleme aldığını, olay hakkındaki yorumlarını da tutanağa eklediğini, ifadede eksik bilgiler olduğunu aktardı.

• İdari Mekanizmalarda Yanlış/Eksik Bilgi Paylaşımı

Şiddetin travmatik etkilerinin olduğu ve şiddete maruz kalan kadının aynı zamanda travma etkisinde olabileceğini akılda tutarak, kadınların karakol başvurularında maruz kaldıkları olayı; doğru, korkusuzca, eksiksiz anlatabilmeleri ve ardından gelen işlemleri hiçbir hak kaybına uğramadan takip edebilmeleri açısından şikâyet aşamasından itibaren bir avukat desteğine sahip olabilmelerinin çok önemli olduğunu görüyoruz. Bu doğrultuda kadınların, barodan Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) kapsamında avukat talep etme hakları var.

CMK'de 27 Mayıs 2022 tarihinde yapılan değişiklikle, kadının baro tarafından kendisi için avukat görevlendirilmesini isteme hakkının kapsamında olan suç tipleri genişletilerek cinsel saldırı suçu ile alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlara *çocukların cinsel istismarı veya ısrarlı takip suçları ile kadına karşı işlenen kasten yaralama, işkence ve eziyet suçları* da eklenmişti (Madde 234). Şiddete maruz bırakılan kadınların, bu değişiklikten yararlanabilmeleri, avukat edinebilmeleri için hakları konusunda bilgilendirilmeleri gerekiyor.

Ancak, düzenlediğimiz atölyelerde yapılan paylaşımlardan karakollarda kadınlara avukat tutma hakları olduğundan hiçbir şekilde bahsedilmediğini öğrendik. Avukat edinme hakkı olduğundan haberdar olamayan kadınlar, maruz kaldıkları şiddet hakkındaki ceza dosyasının gidişatında rolü oldukça önemli olan ilk ifadelerinin alınmasında hak kayıpları yaşıyor. Bu sorun soruşturma aşamasında delil toplanma sürecini de olumsuz etkiliyor. Kadınlar; desteksiz, bilgisiz, yalnız, savunmasız kalıyor ve kendisiyle ilgilenen karakol memurunun çoğu zaman hukuka aykırı olan yönlendirmelerine açık hale geliyor.

Atölyelere İstanbul'dan katılan avukatların aktarımı ile, şiddete maruz bırakılan kadınların karakollarda avukatsız ifade vermek zorunda kaldıklarını, çünkü avukat talebinde bulunmadıklarını, kadınlara böyle bir hakları olduğunun kolluk görevlileri tarafından anlatılmadığını ve bu sebeple ceza dosyalarına avukat atanmadığını öğrendik. Bu konuyla ilgili olarak Kadın Dayanışma Vakfı'nın da benzer deneyimleri var. Kadın danışma merkezimize yapılan bir başvuruda hemen her gün partnerinden şiddet gördüğünü aktaran ve vücudunun görünen kısımlarında darp izleri bulunan ve karakolda avukat talep edebileceğini söylediğimiz danışana, avukat talebinde bulunmasına rağmen karakolun avukat desteği için adım atmadığını

gördük. Bunun üzerine baronun Gelincik Merkezi ve CMK Kurulu'na ulaşarak destek talep ettik ve kişisel inisiyatiflerle kadına avukat atanmasını sağlayabildik².

Kadınların avukat edinmekle ilgili hakları konusunda bilgilendirilmediği bir başka hukuka aykırı uygulamada ise, kolluk personelinin keyfi olarak kadınları tanıdığı bir avukata yönlendirdiğini öğrendik. Gaziantep'ten katılan avukat deneyimlerini şöyle aktardı:

Şahinbey ilçesi Suriyelilerin yoğun yaşadığı bir yer ve şiddete uğradığını söyleyen Suriyeli bir genç kadın, bize, baroya başvurdu. Biz de kadına neler yapması gerektiğini söyledik ve telefonla destek olmaya devam edebileceğimizin bilgisini verdik. Kadın karakola gitmiş ve karakol inatla kadının tek olarak ifadesini almamış ve bak, şurada bir avukat var deyip avukatın telefonunu ve ismini vermiş, o avukatla gelersen alırsın ifadeni demişler. Yani karakol bir avukatla çalışıyormuş, bir işbirliği var... Bunu bu olay dışında da yine duydum böyle çalışan bir avukat varmış diye.

Bu aktarımdan da anladığımız kadarıyla, kolluk personeli yeterli bilgilendirmeyi yapmamasına, avukat atanmasına engel olacak uygulamalarda bulunmasına ek olarak, aralarından bazılarının da kamu hizmeti olan bir hakkı, kişisel menfaat aracılığına çevirip başvuruda bulunan kadınları ücretli avukatlığa yönlendirdiği bir örnek paylaşıldı.

• Kolluk Birimlerinin Tutumları

Kolluk; şiddet gören kadını, şiddet uygulayandan korumak ve kadının tekrar şiddet görmesini engellemek adına ilk tedbirlerin alınabildiği yerlerdir. Bu anlamda, kolluk personelinin başvuru kadına olan tutumu, şiddetle mücadeledeki tutumunu da gösterir niteliktedir. Ancak, atölyelerde paylaşılanlara göre, kolluk personelinin, kendilerine başvuran kadınların derhal ifadelerini alıp, somut olayın özelliğine göre koruyucu ve/veya önleyici tedbirlere hükmedeceği yerde, kadınların maruz kaldıkları şiddeti yok saydıkları ya da küçümsediklerini, şiddet uygulayanı karakola çağırıp kadını karşı karşıya getirdiklerini, kadınları şiddet uygulayana *uzlaşmaya*, barıştırmaya yönlendirdiklerini görüyoruz.

2 <https://www.kadindayanismavakfi.org.tr/yayinlar/patriyarkanin-duvarlari-karsisinda-kadınların-erkek-siddeti-ile-mucadelesi/>

Örneğin Muğla ilinde, kolluk birimlerine başvuran bir kadının *evli değilsin, yarın birgün bu konu karşına çıkar* gibi söylemlerle başvurusundan vazgeçirmeye çalışıldığı aktarıldı. Kadına yönelik şiddetle ilgili durumlarda Diyanet İşleri Başkanlığı gibi diğer devlet kurumları tarafından uzlaşma ve aile danışmanlığı çalışmalarının da yapıldığı bilgisi verildi.

Ankara'da da benzer kötü uygulamalar mevcut. Örneğin uzlaştırma eğitimlerinde, cinsel şiddet faili ve mağdurun aynı masaya oturtulduğu eğitim materyallerinin olduğu aktarıldı. Polis memurlarının da uzlaştırmacı olabildikleri, kadınları karakola çağırıp, şiddet uygulayanla aynı odada bir araya getirdiklerinden söz edildi.

Van'da, karakollarda kadınlara *her eş arasında olur, ne olacak bir tokattır her evlilikte olur* gibi ifadelerin kullanıldığı, aile odaklı yaklaşımın oldukça yaygın olduğu, kadın için gerekli tedbirlerin alınmadığı, görevli avukatlara polis memurları ile iletişime geçtiklerinde *biz bu kadar yapıyoruz, isterseniz savcıya gidin* denildiği aktarıldı.

Adana'da da benzer aksaklıklar olduğunu gördük. İlde 4 merkez ilçe olduğu, her birinin de demografik yapısının farklı olduğu, dolayısıyla bu ilçelerde yaşayan kadınların taleplerinin de farklılaşabildiği fakat bu farklılıkların gözetilmediği aktarıldı. Sarıçam ve Yüreğir ilçeleri karakollarında, başvuruda bulunan kadınların ifadelerinin tutanağa hiç geçirilmediği ya da eksik/yanlış geçirildiği, kadına evine/kocasına geri dönmesi yönünde telkinde bulunulduğu, işlemlerin ağırdan alındığı, kadınların şiddet uygulayan eşle barıştırılmaya çalışıldığı dile getirildi.

Kadına yönelik şiddetle mücadelenin aynı zamanda politik bir tutum gerektirdiğinin altını çizerek, kolluk birimlerine olan güvenin yalnızca karakol ya da yargı pratikleriyle zedelenmediğini, bir imaj olarak da kadınların hafızasında kolluğun güvenilir bir yerde olmadığını görüyoruz. Türkiye'de son yıllarda kadın cinayetlerinin artması, İstanbul Sözleşmesi'nden çıkılması, devlet mekanizmalarında kadın ve LGBTİ+'lar aleyhine neredeyse nefret söylemi olarak değerlendirilebilecek söylemlerin ve davranışların artması karşısında, kadın ve LGBTİ+'lar sokak eylemleri sırasında kolluk personelinin oldukça sert ve yıkıcı şiddetine maruz bırakılıyorlar. Uygulanan şiddet basında sıkça yer alırken izleyicilerin, *ben şiddet gördüğümde bana kadınlara şiddet uygulayan bu polisler ne kadar yardım edebilir* diye düşü-

nebileceğini, bu anlamda kadınların şiddet karşısında kolluğa başvurmak konusunda çekimser, isteksiz hatta umutsuz olduğunu zaman zaman gözlemliyoruz.

4. Savcılık Büroları

Savcılık bürolarında delillerin toplanmasına bir an önce başlanması gereken cinsel saldırı suçlarında, uygulamanın tam aksi yönde olduğunu, savcılar tarafından kadınlar aleyhine, onları travmatize edecek şekilde bir süreç yürütüldüğü bizlere aktarılan problemler arasında yer alıyor. Atölye katılımcıları da benzer deneyimlerden bahsettiler. Örneğin Ankara'da yaşanan bir cinsel saldırı vakasında, savcılarının izinde olması sebebiyle delil toplamak ve dosyaya delil kazandırmak konusunda zorlanıldığı aktarıldı. Bu durumu takip ettiği dosya üzerinden aktaran avukat, *5 saat elimde cinsel saldırı mağduru kadının elbiseleriyle adliyeye dolaştım, ben soruşturma savcısı değilim, haftaya belli olur savcınız dediği için. Prosedürde boğuluyoruz* diyerek yaşadıklarını ifade etti. Cinsel saldırı vakalarında benzer bir durum örneği de Muğla'da yaşanmış. Bir cinsel saldırı olayında, hastaneye başvuran kadına, önce karakola gitmesi gerektiği, durumun savcı tarafından onaylanmadıkça hakkında cinsel saldırı raporu düzenlenmeyeceği söylenmiş.

5. Göç İdaresi İl Müdürlükleri

Mülteci kadınlar açısından maruz kaldıkları şiddetle mücadele sürecinde Göç İdaresi İl Müdürlükleri önemli kurumlar olarak karşımıza çıkıyor. Bu hayati önemine rağmen, kurum personelinin yaklaşımı, atölyeler boyunca çokça eleştirilen kolluk personelinin farklı değil. Suriyeli mülteci kadınlara yönelik çalışmalarımız sırasında Ankara İl Göç İdaresi'nin, kadınlara avukat atanabilmesi için gerekli vekaleti ikametinin olduğu şehirden alabileceğine ilişkin uygulamalarıyla karşı karşıya kaldık. Danışanın ikametinin olduğu şehirden erkek şiddeti nedeniyle kaçarak ayrıldığı, dolayısıyla bu şehre geri dönmek için tehlike yaratacağı aktarıldığında, İl Göç İdaresi tarafından, *ne var ki, adam şehir girişinde mi bekliyor kadını öldürmek için, vekaleti hemen çıkarıp geri gelsin* ifadesinin kullanıldığını aktarmak isteriz.³ Bu

3 <https://www.kadindayanismavakfi.org.tr/yayinlar/suriyeli-kadınlarla-calisma-deneyimi-kdm-faaliyet-raporu-2020-turkce/>

ve buna benzer örneklerde açıkça görebileceğimiz şekilde 6284 sayılı Kanunun hükümleri, uygulanmadığı gibi, şiddete maruz kalan mülteci kadınlar için, durumlarına özgü bir düzenleme de yok.

ADALETE ERİŞİMDE ADLİ MEKANİZMALARIN ETKİSİ

1. Yargı Pratiklerinde Cinsiyetçi Tutumlar

Hakimler; mahkeme salonlarını hem duruşmanın idaresi ile hem de karşı taraf avukatlarının cinsiyetçi savunmalarına sessiz kalarak ya da onay vererek ve şikayetçi kadınlara sordukları sorular ile kadınların yeniden şiddete maruz kaldıkları yerlere dönüştürebiliyorlar. Kadın cinayetleri davalarında sıkça karşılaştığımız bu tutuma yönelik deneyimler atölyelerde de paylaşıldı.

Muğla'dan katılan avukat, Pınar Gültekin davasının sanığı Metin Cemal Avcı'nın savunmasında, İstanbul Sözleşmesi'nin kaldırılmasını doğru bulduğunu ve bu yüzden Cumhurbaşkanına teşekkür ettiğini, bu ifadelerin mahkeme heyetince dinlendiğini hatırlattı. İstanbul Sözleşmesi'nden çekildikten sonra; yargılamalarda avukatların İstanbul Sözleşmesi ilkelerini hatırlatan savunmalarını dinleyen hakimlerin, *geç artık onu* ifadesini kullandıklarını aktardı. Bu durum, sözleşmeden çekilmenin ardından mahkemelerde cinsiyetçi savunma ve yargılamaların daha rahat yer bulduğunu gösteriyor. Bazı hakimlerin cinsiyetçi yargı pratikleri 6284 sayılı Kanun başvurularında da kendisini gösteriyor. Bazı hakimlerin, kadınların taleplerinin aksine; ihtiyaçları dışında, kısa bir süreyi kapsayan ve gecikmeli kararlar vermeleri, kanunda amaçlanan *hukuki himayenin etkisini* ortadan kaldırırken şiddete karşı en önemli hukuki koruma mekanizması olan 6284 sayılı Kanunu kadınların gözünde işlevsizleştiriyor. Atölyeye Van'dan katılan avukat, kanunun çıkarıldığı ilk yıllarda uzaklaştırma kararlarının 6 ay olarak verildiğini, şu an 1 aya hatta 15 güne kadar düşürüldüğünü aktardı. Bu durum tüm şehirlerde benzer bir şekilde deneyimleniyor, 2021 yılı kadın danışma merkezi faaliyetlerine ilişkin hazırladığımız raporda uzaklaştırma kararlarının sürelerinin kısılmasını özellikle vurgulamıştık.⁴

4 <https://www.kadindayanismavakfi.org.tr/yayinlar/kadin-dayanisma-vakfi-kadin-danisma-merkezi-2021-faaliyet-raporu/>

Kısa süreli tedbir kararları kadınları tekrar adliyelere, karakollara başvurmak zorunda bırakıyor, kadınları şiddete açık hale getiriyor. Atölyede bu soruna ilişkin en yakıcı örneklerden biri İstanbul'da *uzaklaştırma kararını uzatmak istediği için başvuru yapmaya geldiği adliye önünde öldürülen kadını*. Bu durumun yanı sıra 6284 sayılı Kanun kapsamında verilen tedbirlere karşı, erkekler tarafından yapılan itirazların mahkemelerde sıkça kabul edildiği ve bu yüzden kadınların başvurmak konusunda isteksizleştikleri aktarıldı.

Verilen kararların açıkça kanuna aykırı olduğu örnekler de görüyoruz. Örneğin Gaziantep'ten katılımcı, kadınların tedbir taleplerinin *şiddete ilişkin delil yok* denerek reddedildiğini aktardı. Ankara'dan deneyimlerini aktaran katılımcı, davalarda kadınların hak kayıplarına uğrayabilecekleri şekilde yanlış yönlendirildiklerini *sana nafaka çıkmaz ki zaten, adam çalışmıyor, bir celse daha uzatma davayı* ifadelerini kullanan hakimlere rastlandığını söylüyor.

Bu doğrultuda, neredeyse tüm katılımcıların dile getirdikleri bir başka sorun ise *yargıda, kadınları sadece bir dosya olarak gören hakimlerin* olmasıydı. Örneğin elektronik kelepçe kararı verildiği halde, kelepçenin takılmadığı, 7 ay sonraki duruşmada mahkemenin kararı uygulamak için hiçbir şey yapmadığı aktarıldı. Kararın uygulanmaması şiddet uygulayan erkeğin kaçmasına neden olmuş. Bu örneklerden de açıkça görebileceğimiz gibi tedbir kararları mahkemede verilse bile bu kararları avukatların takip etmesi gerekiyor.

Katılımcı avukatların dile getirdikleri bir diğer sorun bazı hakimlerin dosyayı hiç incelemeden, *6284 taleplerine karşı matbu (şablon) kararlar* verdiği idi. Hakimle iletişim kurmanın sonucu değiştirmede olduğu de aktarıldı. Ayrıca, kadınların suç duyurularına, dosyada birçok delil olmasına karşın, gerekli inceleme yapılmadan hızlıca takipsizlik kararı verildiğini görüyoruz. Bu durum şiddete maruz bırakılan kadınlarda ve onların avukatlarında *öğrenilmiş çaresizliğe* sebep oluyor ya da zaten var olan bu hissi pekiştiriyor.

Örneğin Muğla'da mahkemelerce verilen koruma kararları, 6 ay süreyle verilebilecek iken şablon kararlar olarak 15 gün veya 1 aya indirildiği bildirildi.. Toplu tecavüze yönelik yargılama sırasında 6284 sayılı Kanun kapsamında istenen tedbir kararının aylar sonra, 1 ay için verildiğini, hakimlerin şiddete dair yeterli bilgiye ve anlayışa sahip olmadığı, *kanun ve içtihatların kadınlar aleyhine olacak şekilde*

uygulandığını, kadınların ve avukatların, şiddetle mücadelede yanlış uygulamayla, içtihatla boğulduğunu görüyoruz. Mahkemelerin; tedbir kararı kime karşı çıkartılacaksa, o kişinin kimlik numarasını istemeye başladığını, şiddet uygulayanın kişinin kimlik numarasının dilekçede yer almadığı durumlarda, kadınların taleplerinin usulden reddettiğini görüyoruz.

İstanbul'da, sadece 1. ve 2. Aile Mahkemelerinin tedbir başvurularını incelediği, ancak bu ihtisaslaşmanın kadınlara yarar sağlamadığı, mahkemelerin, olaya özgü olmayan şablon kararlar verdiği aktarıldı. Karakolun verdiği ilk tedbir kararının incelenmeden aynı şekilde kullanıldığını öğrendik. Katılımcı, elektronik kelepçe kararına ilişkin yaptığı takipte, kararın mahkeme tarafından ŞÖNİM'e gönderilmediğini tespit ettiklerini aktardı.

2. Baroların Kadına Yönelik Şiddetle Mücadeleye Yaklaşımları

Kadın hakları, insan haklarıdır. Avukatlık Kanununa göre, barolar; *hukukun üstünlüğünü, insan haklarını savunmak ve korumak amacıyla çalışmalar yürüten ve çalışmalarını demokratik ilkelere göre sürdüren kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarıdır* (Madde 76). Buradan hareketle, barolar, şiddetle mücadele sürecinde kadınlara destek olmalılar. Kadına yönelik şiddete karşı mücadeleyi etkin bir şekilde sürdürmek için barolar kendi işleyişlerinde, kurumsal bakış açılarında buna uygun hareket etmelidir. Kadınların adalete erişimlerinde, kurumsal bazda hak temelli yaklaşımı benimsemiş bir baro ile muhatap olmaları, onlar açısından oldukça güçlendirici olacaktır.

Atölyeye Ankara'dan katılan avukatlar, meslek içi şiddetle mücadele amacıyla hazırladıkları, Ankara Barosu kadına yönelik şiddete ilişkin tutum belgesinin hayata geçirilme sürecini aktardılar. Tutum belgesi, *Toplumsal Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık, Şiddet, Cinsel Taciz ve Saldırıya Karşı Politika Belgesi* olarak Ankara Barosu tarafından 25 Kasım 2021'de yürürlüğe kondu⁵. Bu süreçteki deneyim şöyle ifade edildi:

İhtiyaç, meslek içi eşitsizlik ve şiddetten doğdu. Meslek içinde kendi maruz kaldığımız şiddeti de paylaşmak baroların şiddete karşı tutumunu değiştirdi.

5 https://ankarabarusu.org.tr/alt_menu_detay/cfe967fa-ab4b-11eb-8b84-000c29c9dfce

rir diye düşündük. Şiddete karşı, şiddetle mücadele için kendi üyeleri için ne yapıyor, diye sorduk kendimize ve çalışmalara başladık. Kabul edilen politika belgesiyle baro, toplumsal cinsiyet algılarına karşı tüm eğitim ve farkındalık çalışmalarını yapacağını, toplumsal cinsiyetten doğan şiddetin karşısında yer alacağını açıkça taahhüt ediyor. Bu taahhütlerin içinde cinsel şiddete karşı destek ve dayanışma merkezi açmak var. Meslek içindeki şiddeti ayıklamak önemli. Cinsel şiddetle ilgili bir başvuru olduğunda, baronun mağdurun yanında olacağını, faili etkin soruşturacağını ve İstanbul Sözleşmesi ilkeleriyle kendini bağlı tutacağını belirten bir kabul içeriyor politika belgesi. Ankara Barosu'na üye kadın avukatlar olarak diğer baroların bu belgeyi hazırlamaları ve çalışmaları konusunda dayanışma gösterebiliriz.

Benzer bir çalışmanın diğer barolarda da yaygınlaşması için destek olabileceklerini aktaran bir başka katılımcı baroların şiddete karşı tutumunun değişmesi gerektiğini, hak temelli çalışmalara direnç gösterdiklerini, avukatların cinsiyetçi savunmaları karşısında baroların hiçbir etkin yaptırımlarının ya da bu savunmalara karşı önleyici eğitimlerin olmadığını aktardı. Bu durumun kadına yönelik şiddeti besleyen, bu şiddete göz yuman bir tutum olduğunu söylemeliyiz.

Baroların, kendi yapılanmalarındaki hiyerarşi dışında, merkez ve komisyonlarda yer alan başkan, divan üyelerinin göreve atanarak gelmesi de sorunlara yol açıyor. Atama yerine seçim usulünün uygulanması, meslek içi şiddeti göz ardı etmeyen bir tutumun benimsenmesi, iç disiplin mekanizmalarının aktif hale gelmesi atölyede barolara yönelik önemli tespitler olarak kayda geçti.

• Barolarda Savunuculuk Faaliyetleri / Veri Toplama / İzleme

Kadına yönelik şiddetle mücadelede önemli bir faaliyet de veri toplanmasıdır. Kadına yönelik şiddete dair toplanacak ve düzenli bir şekilde kamuoyu ile paylaşılacak veriler aynı zamanda savunuculuk faaliyetlerini besleyen bir temel olacaktır. Örneğin Ankara Barosu Gelincik Merkezi'ne yapılan başvurulara ilişkin veri toplama faaliyetleri yakın zamanda hayata geçirildi. Kamu kurumlarının kadına yönelik şiddete dair veri paylaşmadığı bir ortamda veri toplayabilecek kurumlar olarak barolar önem kazanıyor. Paylaşılan veriler; şiddetle mücadele mekaniz-

malarının işleyişi ve bu mekanizmalarda yaşanan aksaklıkları görebileceğimiz izleme faaliyetleri olarak, şiddetle mücadelenin önemli bir ayağını oluşturuyor. Bu doğrultuda baroların da tutumu önem kazanıyor. Örneğin Muğla Barosu'na dair aktarım yapan katılımcı veri toplamak amacıyla girişimde bulduklarını, ancak baro idaresi tarafından bu talebin reddedildiğini aktardı. Yaşadıkları süreci şöyle aktardı:

Talebimiz baronun veri toplama görevinin olmadığı, veri toplamanın bir işe yaramadığı gerekçesiyle reddedildi. Baroda gönüllü çalışan avukatlar olarak bu tutum bizi köstekliyor. Baro tarafından bu takip yapılmadığında, biz “neye ulaştık, ne elde ettik” anlayamıyoruz. Dosyalarla baş başa bırakılıyoruz. Gönüllü çalışma motivasyonumuz etkileniyor.

Barolar şiddetle mücadele sürecine katkıda bulunmayı reddettiklerinde en çok dile getirdikleri gerekçe bütçe sıkıntısı oluyor. Buna karşın, başka harcamalar için bütçe ayrılabilmesini görüyoruz. Bu durum *barolar tarafından sosyal etkinliklere, misal bir futbol turnuvasına ayrılan bütçeler, maalesef şiddet mekanizmalarının geliştirilmesine ayrılmıyor*, ifadesiyle atölyelerde açıkça dile getirildi.

• Barolarda Toplumsal Cinsiyet Eğitimi

Kadınlar, adli yardım merkezlerine başvuru yaparken ilk elde avukatlarla muhatap oluyorlar. Bu anlamda başvuru biriminde görev alanların kadınların ilk karşılaştıkları kişiler olduğunun bilinciyle hareket etmeleri gerekiyor. Aksi takdirde, kadınlara kötü muamele yapılan, etkin dinlenilmedikleri, beyanlarının sorgulandığı, bu nedenle avukat ataması yapılmadığı olumsuz uygulamalar görüyoruz. Atölyelerde, bazı barolarda stajyer avukatların, bazı barolarda da memurların adli yardım başvurusu aldığı dile getirildi.

Bu doğrultudaki iyi uygulama örneği Diyarbakır Barosu'ndan aktarıldı. Baronun kadın hakları merkezi tarafından sürekli eğitim verildiğini, ilk başvuruyu alan avukatların bu eğitim sürecini tamamlayan avukatlar arasından seçildiğini öğrendik. Böylece, adli yardım başvurusunda bulunan kadınların taleplerinin toplumsal cinsiyet ve kadına yönelik şiddet konusunda farkındalığa sahip avukatlar tarafından değerlendirilmesini sağlıyorlar.

Van Barosu'nda adli yardım başvurularının sadece kadın avukatlar tarafından alındığı, başvurucunun talebine göre atanacak avukatın da kadın olarak belirlenebildiğini öğrendik. Samsun'dan katılan avukatlar, her ne kadar baro başkanının kadın olması nedeniyle daha hızlı yol kat etseler de, adli yardım başvurularında görev alan avukatlar için eğitim koşulunu yerine getirmiş olsalar da CMK avukatları açısından benzer bir uygulamayı hayata geçirememişler. Eğitim önerileri *biz avukatız, bizim eğitime ihtiyacımız yok* denilerek reddedilmiş.

Kadınların şiddete karşı mücadelelerinde avukatlar önemli bir rol oynuyor. Maruz kaldıkları şiddetin ardından adalete erişim mekanizmalarına başvurularında yaşadıkları sorunlar göz önünde bulundurulduğunda kadınların avukatları tarafından tekrar travmatize edilmemesi gerekiyor. Bu anlamda barolar, adli yardım mekanizmalarında görev alacak avukatları belirlerken avukatlara ikincil travma hakkında eğitimler vermeli. Sahada, kadına yönelik şiddet davalarıyla ilgilenen avukatlarda sınır koyamama, aşırı özdeşleşme, öfkelenme, bezginlik, ilgisizlik gibi olumsuz tepkilerin ortaya çıktığını görüyoruz. Baro eğitimleri aracılığıyla, adli yardım birimi avukatlarına ikincil travmayla başa çıkma yolları aktarılabilir. Bu doğrultuda sivil toplum örgütlerinden destek istenebilir.

3. Adli Yardım Mekanizması

Adli yardım büroları, ekonomik açıdan güçsüz durumda olan kadınların, kendilerini avukatla temsil ettirmek istemeleri ve/veya dava masraflarını karşılayamayacak olmaları halinde başvurabilecekleri yerlerdir. Büroların başvuru alırken kadınları örselememeleri, travmatize etmemeleri, doğru bilgilendirmeleri ve onların ihtiyaç analizlerini yapabilmeleri beklenir. Tüm bunların, kadınların adalete erişim hakkıyla doğrudan ilgili olduğunu vurgulamamız gerekir.

• Adli Yardım Hizmetlerinde Standardın Olmaması

Türkiye genelinde yeknesak bir adli yardım uygulaması bulunmuyor, bu durum atölyelerde de dile getirildi. Bazı baroların, kadınlarda “ciddi” yoksulluk aradığını, kadınların Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) kaydı var ise, “geliri var” diye, üzerine kayıtlı bir mal varsa, malın paraya çevirebilir olup olmadığına bakmadan avu-

kat ataması yapmadığını görüyoruz. Bazı barolarda ise yoksulluk kriterinin daha esnek yorumlandığını, kadının somut durumunun gözetildiğini gördük. Kimi barolarda da adli yardım talebinin niteliğine göre değerlendirme yapıldığını, 6284 sayılı Kanun başvurularında hiçbir belge aranmadan, kadına derhal avukat ataması yapıldığını, 6284 sayılı Kanun talepleri dışındaki talepler için adli yardım kriterlerinin varlığının arandığını tespit ettik. Bu nedenle farklı şehirlerde yaşayan kadınların farklı uygulamalarla karşılaştığını söylemeliyiz. Oysa biliyoruz ki, kadınların adalete erişim mekanizmalarından etkin faydalanmaları, sistemin güvenilir olmasıyla da doğru orantılı. Bu sebeple barolarda adli yardım uygulamalarının standart hale gelmesi, kadınların adli yardım mekanizmalarına güven duymaları yönünden bir gereklilik oluşturuyor.

• Adli Yardım Başvuru Belgeleri

Adli yardım başvuruları sırasında kadınlardan talep edilen belgeler, bürokratik gereklilikler şiddetle mücadele süreçlerinde yıpranmalarına neden oluyor. Örneğin Ankara Barosu adli yardım merkezinde başvuru sahiplerinin bireysel emeklilik hesabının olup olmadığına kadar birçok mali durum belgesi isteniyor. Atölyelerde, adli yardım başvuru koşullarını zorlaştıran bu tutumun, *her gelene avukat verilirse genç avukatlar iş alamayacak* anlayışına bağlı görüldüğü ifade edildi. Kadına yönelik şiddet konusunda uzmanlaşmış bir birim olan Ankara Barosu'ndaki Gelincik Merkezi 6284 sayılı Kanun talepleri üzerine derhal ve belge olmaksızın kadınlara avukat ataması yapıyor. Fakat diğer talepler için kadınlardan çok fazla belge isteniyor, asgari ücretle çalışan kadınlara avukat atamasından önce ayrıntılı inceleme yapılıyor, bu incelemelerin zaman kaybına sebep olduğu ve kadınlara zarar verici nitelikte olduğunu görüyoruz.

Samsun Barosu'nda, ŞÖNİM aracılığıyla gelen kadınlar için belge aranmadan avukat atamasının yapıldığını öğrendik, ancak ŞÖNİM dışından gelen kadınlardan şiddete maruz kalmış olsalar dahi belge isteniyor, SGK kaydı olanların adli yardım talepleri reddediliyor. Van Barosu'nda da ŞÖNİM aracılığıyla gelen kadınlar için belge istenmiyor, diğer başvurular için ise SGK kaydı gibi temel belgeler talep ediliyor, bu belgeler üzerinden inceleme yürütülürken kadının özgün durumu göz önünde bulunduruluyor. Muğla Barosu'nda kadının mal varlığına erişimi ve

kullanımı olup olmadığı değerlendirilmeden mülkiyet sahibi olan kişilere atama yapılmıyor. Muğla Barosu'ndan katılan avukat yaşadığı deneyimi şöyle aktarıyor:

Kadından fakirlik belgesi isteniyor, ancak belgenin adı bile incitici, kadının muhtarla muhatap olmak zorunda olması ayrı zorlayıcı. Miras olarak edinilen hacizli tarla kaydı olan kadının adli yardım talebi reddedilebiliyor.

Adana Barosu'nda adli yardım merkezi, kadınlara başvuru sırasında getirecekleri evraklar için esneklik sağlıyor, acil durumlarda ise evrak istenmeksizin avukat ataması yapılıyor. İstanbul Barosu'nda 6284 sayılı Kanun taleplerinde bulunan tüm kadınlara anında avukat atanıyor.

Mersin Barosu'nda yalnızca boşanma ve nafaka davaları adli yardım kapsamında görülüyor. Adli yardım kapsamının bu haliyle kadınlar açısından çok dar olduğu, genişletilmesi gerektiği ifade edildi. Van Barosu'nda hakimler *aile hukukundan kaynaklı davaları adli yardım kapsamında* görürken *kadının soyadı değiştirme gibi diğer davaları adli yardım kapsamı dışında* bırakıyor.

• Adli Yardım İçin Ayrılan Bütçe

Barolarda adli yardım birimleri için kısıtlı ödenekler ayrılıyor. Ayrıca ödenekler geç iletildiği için adli yardım biriminde çalışan avukatlara ödeme yapılamıyor. Örneğin Van Barosu'nun adli yardım avukatlarına 2 yıl öncesinden kalan borcu nedeniyle avukatlar adli yardım biriminde yer almak istemiyorlar. Diyarbakır Barosu ödenek alamadığı için adli yardım ataması yapamıyor. Yapılacak atamalarda, şiddete maruz kalan kadınlara öncelik veriliyor, kadın hakları merkezi avukatları gönüllü olarak davaları üstleniyor. Samsun ve Adana Barosu da kısıtlı ödenek sebebiyle sorunlar yaşıyor.

Kısıtlı bütçenin yarattığı sorunların yanı sıra nafaka icra süreçlerinde de sorunlar yaşandığını gördük. Ankara'dan katılan avukat, mahkeme kararlarında yer alan nafakanın icrasında adli yardım kararı olmasına rağmen adli yardımda kamu tarafından karşılanması gereken bütçe bir türlü sağlanmadığı için, şiddete maruz bırakılan kadınların içinde buldukları koşulların aciliyeti nedeniyle kimi zaman 50TL civarındaki posta giderini kendilerinin ödemek zorunda kaldıklarını ifade etti.

• Anlaşmalı Boşanma Adli Yardım Kapsamı Dışında

Kadınlar şiddete maruz bırakıldıkları ilişkilerden bir an önce uzaklaşmak, şiddet uygulayan erkeğin verebileceği zarardan korunmak amacıyla anlaşmalı boşanma sürecini tercih edebiliyorlar. Bu süreçte ihtiyaç duydukları hukuki desteğin sağlanmaması hak kayıplarına yol açabilir. Anlaşmalı boşanma protokolleri, kadınların yıllarca emek verdikleri evliliklerinde, sahip oldukları hakları sadece bir imzayla geri dönüşü olmayacak bir şekilde kaybetmelerine yol açabilecek sözleşmeler. Kadınlar, zaman zaman, erkekler tarafından anlaşmalı boşanmaya zorlandıkları durumlar da göz önünde bulundurularak, sözleşmeleri okumalarına, anlamalarına fırsat verilmeden, kaybedebilecekleri/kazanabilecekleri haklar konusunda yanlış bilgilendiriliyorlar⁶. Böylece uzlaşmaya dayalı olan bu süreç, kadınlar açısından ekonomik ve psikolojik şiddet aracına dönüşüyor. Bu doğrultuda, anlaşmalı boşanma sürecinde hukuki destek talep eden kadınların özgün durumlarına göre değerlendirme yapılması gerekiyor.

---

6 <https://www.kadindayanismavakfi.org.tr/yayinlar/kadin-dayanisma-vakfi-kadin-danisma-merkezi-2021-faaliyet-raporu/>

ANADİLDE ADALETE ERİŞİM

Şiddete maruz kalan bir kadının uğradığı şiddeti fark etmesi ve destek almak amacıyla bu şiddeti anlatabilmesi için kendini hazır hissetmesi uzun zaman alabiliyor. Nihayetinde bu gücü kendinde bulan kadının; kendini, ana dilinde anlatabilmesi ve anlaşılabilmesi için gerekli tüm enstrümanların hazır olduğunu bilmesi çok önemli. Anadilde adalete erişim imkanı kadınların şiddetle mücadele süreçlerinde sisteme ve kurumlara güvenini arttıran ve onları erkek şiddeti karşısında güçlendiren bir faktör olarak karşımıza çıkıyor. Şiddetle mücadele mekanizmalarına yapacakları başvuruda, taraflar arasında kurulacak doğru iletişim, kadınların haklarını doğru anlamasının, doğru yönlendirilmelerinin, taleplerinin doğru anlaşılmasının önünü açıyor. *Alo 183 Sosyal Destek Hattı*'nda anadili Türkçe olmayan kadınlar için Arapça ve Kürtçe üzerinden destek sağlanıyor. Karakol ve mahkeme süreçlerinde ise tercümanlık desteği çok sınırlı kalıyor. Bu durum kadınların adalete erişimini engelleyen bir unsur olarak karşımıza çıkıyor. Diyarbakır, Muğla ve Ankara ilinden gelen katılımcılar, kadınların tercüman desteği eksikliği nedeniyle yaşadıkları sorunları vurguladılar.

ÇÖZÜM ÖNERİLERİ:

Kadınların maruz kaldığı şiddet karşısında güçlendirilmesi, şiddetsiz bir yaşam için desteklenmesi yerine ailenin korunması ve şiddete rağmen sürdürülmesine yönelik uygulamaların yaygınlaştığını görüyoruz. Erkek şiddetinin sistematik olduğunu biliyoruz, bu şiddetin *aileni parçalama evine dön, kocandır olur öyle arada* gibi söylemlerle toplumsal olarak desteklendiğini gözlemliyoruz. Şiddetle mücadele mekanizmalarının da benzer bir tutum içinde olması, kadınların bu şiddet döngüsünden çıkmalarını zorlaştırıyor. Bu mekanizmalarda, kadınların yaşam hakkı öncelenmiyor.

Kadınların yaşam hakkını savunmak, şiddet karşısındaki mücadelelerine katkı sağlamak için bu mekanizmalardaki bakış açısının değişmesi gerekiyor. Kamusal uygulamalarda/kurumlarda, şiddete karşı, öncelikle kadınları merkeze alan bir bakışa ihtiyaç var.

Bu doğrultuda, yaptığımız atölyelerde çözüm önerileri de geliştirmeye çalıştık. Bu öneriler adalete erişim mekanizmalarının iyileştirilmesine, bu mekanizmalara ulaşılabilirliğin artırılmasına, kötü uygulamalara son verilmesine yönelikti. Şiddetle mücadelede adli/idari kurum/kuruluşlarda iyileşme kendiliğinden mümkün görünmüyor. Bu kurum/kuruluşların değişim için zorunluluk hissetmelerini sağlayacak baskıyı biz kadınlar yaratıyoruz.

• Barolara Yönelik Öneriler:

1. Aile içi şiddet büroları uygulamasına dair hukuka aykırı iş ve işlemler hakkında olay, veri çalışması yürütmek ve raporlamak. Raporu ilgili bakanlıklara, siyasi partilerin insan hakları ya da kadın hakları komisyonlarına sunmak,

2. Kadınların anadillerinde adalete erişiminde yaşadıkları sorunlara dair Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'na (TİHEK) başvuru yapmak,
3. Kadınların şiddetle mücadele süreçlerinde maruz kaldıkları sistematik ya da tekil hak ihlalleri konusunda uluslararası mekanizmalara başvurmak,
4. Barolar içerisinde ve barolar arası dayanışma ağları kurmak ve bu ağları geliştirmek,
5. Toplumsal cinsiyet temelli şiddete maruz kalanlara yönelik zorunlu avukatlık mekanizmasının getirilmesi için yasa değişikliği çalışmaları yapmak,
6. Kadın örgütleri ve belediyelerle, meslek örgütleriyle kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında ortak çalışmalar yürütmek,
7. Baroların, baroların kadın hakları komisyonlarındaki/merkezlerindeki katılmak isteyen gönüllü avukatlar aracılığıyla düzenli mahalle çalışmaları yapması,
8. Medya ve yayın organlarında 6284 sayılı Kanunda belirtildiği şekilde, kadının insan haklarına dair yayın yapılmasını talep etmek,
9. Okullarda kadın erkek eşitliğine ve kadının insan haklarına ilişkin dersler verilmesi, bu eğitimlerin kadına yönelik şiddetle mücadele il eylem planlarına eklenmesi, planlarda yer alıyor ise uygulamanın denetlenmesi,
10. Mahallelerdeki sağlık birimleriyle iletişime geçilmesi, birimlere kadına yönelik şiddetle mücadelede başvuru mekanizmalarını içeren broşür sağlanması,
11. Mahkemelerce verilen şablon kararlarla ilgili veri/raporlama çalışması yapılması ve bu raporların ilgili kurumlara sunulması,
12. Baroların savunuculuk kapsamında, şiddet başvurularına ilişkin veri toplaması, bunun için sivil toplum örgütleriyle iş birliği yapması, stratejik davalama çalışması yürütülmesi
13. Ankara Barosu tarafından kabul edilen *Toplumsal Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık, Şiddet, Cinsel Taciz ve Saldırıya Karşı Politika Belgesini* diğer barolara yaymak, barolardan şiddet karşısında kurumsal duruş geliştirmesi için girişimlere başlamak,

14. Kadına yönelik şiddet ve kadın hakları alanında çıkan yasaları takipte kalmak ve bu yasalara yönelik aktivizm yapmak,
15. Adli yardım birimi ve Ceza Muhakemesi Kanunu avukatlarının kapasitelerinin güçlendirilmesi için avukatlara düzenli eğitim verilmesi, farkındalık ve süpervizyon çalışmalarının yapılması, bu eğitim çalışmalarında sivil toplum örgütlerinden destek almak,
16. Türkiye Barolar Birliği (TBB) düzeyinde cinsiyetçi yargılamalara ve savunmalara yönelik çalışmalar yapmak, avukatlık mesleği etik kurallarının toplumsal cinsiyet eşitliği ilkelerince yeniden düzenlenmesi,
17. Şehirlerdeki adliyelerin kadınların rahat ulaşabileceği merkezi yerlere alınmasıyla ilgili çalışmalar başlatmak,
18. Uzlaştırma ve arabuluculuk faaliyetlerinin şiddet başvurularında uygulanmaması için çalışmalar yapmak,
19. Kadına yönelik şiddetle mücadele mekanizmalarındaki hukuka aykırı uygulamaları, eşitsizliği raporlamak, Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu'na sunmak,
20. İlçelerdeki kadınların adalete erişimini sağlamak için görünürlük çalışmaları yapmak, gönüllü avukat sayısını arttırmak,
21. Kadına yönelik şiddete dair kamu kurumlarından veri talep etmek,
22. Kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında oluşturulan il koordinasyon toplantılarına etkin katılım sağlamak,
23. Uluslararası Avukatlar Birliği tarafından 8 Mart 2022'de yayınlanan *Şiddet Mağduru Kadınların Adalete Erişimlerinde Temel İlkeler Şartını* takip etmek, bu şartın işletilmesini Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu'ndan (TÜBAKKOM) talep etmek,

• Adli Birimler ve Adli Yardım Mekanizmasına Yönelik Öneriler:

1. Adli yardım birimine başvuruda bulunan kadınlara daha iyi ve hızlı hizmet verebilmek amacıyla ŞÖNİM, kolluk birimleri ve barolarla entegre çalışmak,
2. Hakimlerden, ücretsiz avukat atamasının Hukuk Muhakemeleri Kanununda düzenlenen adli yardım kapsamında olduğunu belirterek, harç muafiyetinin yanı sıra, ücretsiz avukat desteği de talep etmek,
3. Ayrımcılık içeren, kanuna aykırı, cinsiyetçi yargılamalara karşı hakimler hakkında şikâyet mekanizmalarını işletmek,
4. Adli yardım başvurularına ve Ceza Muhakemesi Kanununa yönelik avukat talep listelerinde kadına yönelik şiddetle mücadelede öncelik verilebilmesi için alt listeler oluşturulması,
5. Adli yardım dosyalarında baroların denetim mekanizmasını çalıştırması, avukatların merkezlere, merkezlerin de baro yönetimine düzenli rapor ve karar sunması,
6. Adli yardım merkezi tarafından istenen belgelerin yalnızca e-devletten ulaşılabilen belgelerle sınırlandırılması ve bunun illere özgü farklılıklar gözetilerek yeknesaklaştırılması,
7. Adli yardım bütçesinin artırılması yönünde başvurular yapmak,
8. Adli yardım personeline iyileştirme çalışmaları yürütmek,
9. Adli yardım başvurularında kadınların ihtiyaçlarını doğru tespit edebilmek ve taleplerine uygun bir değerlendirme yapabilmek için kolluk birimlerinin risk değerlendirme formlarını kullanmasını talep etmek,
10. Ceza davalarına yönelik dosya takibinin gönüllü avukatlık kapsamından çıkarılması,
11. Kadına yönelik şiddet davalarında, hukuk dava dosyalarıyla ceza dava dosyalarına bakan avukatların eşgüdümlü çalışmalarını sağlayacak bir sistemin var edilmesi.